

ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА І АПК

УДК 338.436.33

ДИНАМІКА СТВОРЕННЯ ТА АГРОРЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ХЕРСОНЩИНИ

В.В.ДІСБРОВ – д.с.-г.н., доцент, Херсонський ДАУ

Сучасна аграрна політика, покликана вивести сільське господарство з кризового стану, зводиться до встановлення і збереження вільного господарювання на землі. Загальновідомо, що найбільшою мірою специфіці аграрного виробництва, його залежності від особливостей землі і впливу мінливих природних факторів відповідають приватна власність та ринкові відносини. В якості однієї із структур формування багатокладності в АПК є селянські (фермерські) господарства.

Херсонська область має всі умови для розвитку агропромислового комплексу. Проте входження в ринкове середовище, зміна форм власності на землю і майно в значній мірі погіршили основні соціальні, економічні і організаційні показники, зменшилась кількість і асортимент продукції, що виробляється в аграрному секторі, а це призвело до фактичної ліквідації окремих галузей та збитковості основних видів продукції. Які шляхи виходу із ситуації, що склалася? Чи є альтернативні ринкові формування, що можуть вплинути на ситуацію в сільському господарстві? Виходячи з цих передумов, основною метою виконаних досліджень є аналіз стану розвитку фермерських господарств Херсонської області та пошук шляхів подальшого підвищення їх ролі в економіці регіону. Для досліджень були використані матеріали щорічних статистичних збірників обстеження селянських (фермерських) господарств.

Дані про динаміку створення та агоресурсний потенціал фермерських господарств наведені в табл. 1. В 1993 р., або впродовж двох років після прийняття Закону України "Про селянське (фермерське) господарство", в області вже нараховувалося 2047 одиниць формувань ринкового типу. Про привабливість цієї форми господарювання говорить динаміка їх щорічного росту. За дев'ять

років кількість фермерських господарств збільшилася на 1033 і станом на 1 січня 2002 р. становила 3080 одиниць. Темпи росту кількості фермерських господарств по відношенню до 1993 р. щорічно становили 1,3-1,5 рази. Площа наданих фермерським господарствам сільськогосподарських угідь за аналізуємий період збільшилась з 63,3 до 172,5 тис. га, в т.ч. ріллі з 56,1 до 160,3 тис. га. Тільки за один рік (2001) ці показники зросли на 32,7 та 33,0 тис. га відповідно.

Таблиця 1 – Агроресурсний потенціал фермерських господарств Херсонської області

Показники	Роки		2001 у % до 2000 р.
	2000	2001	
1. Кількість фермерських господарств, одиниць	3013	3080	102,2
2. Площа наданих їм с.-г. угідь тис. га. в т.ч. рілля	139,8 127,4	172,5 160,4	123,3 125,9
3. Припадає на одне господарство с.-г. угідь, га в т.ч. рілля	46 42	56 52	121,7 123,8
4. Питома вага с.-г. угідь Ф.Г. у загальн. площі с.-г. угідь області, %	7,1	8,8	+1,7
5. Наявність тракторів, усього, шт. в т.ч. на одне господарство на 100 га с.-г. угідь	1326 0,44 0,94	1432 0,46 0,83	107,9 104,5 88,3
6. Наявність зернозбиральних комбайнів, усього, шт. в т.ч. в розрахунку на один комбайн, га	201 220	248 312	123,3 141,8
7. Загальна чисельність працюючих, осіб в т.ч. в розрахунку на 1 господарство	4690 1,55	5545 1,8	118,2 116,1
8. Із загальної чисельності члени фермерських господарств, осіб в т.ч. в розрахунку на 1 господарство	3586 1,19	4564 1,48	127,2 124,3
9. Працюючих за трудовою угодою, осіб у % до загальної чисельності	558 11,8	594 10,7	106,4 -1,1
10. Залучених на сезонні роботи, осіб у % до загальної чисельності	546 11,6	38 7,0	70,7 -4,6

Одночасно зі збільшенням кількості господарств, збільшувались і їх розміри – площа землі, яка припадає в розрахунку на одне господарство. Так, якщо в 1993 р. в середньому на одне господарство припадало по 31 га сільгоспугідь і 27 га ріллі, то у 2001 р. 56 та 52 га.

Одним із головних питань при формуванні сектору фермерських господарств є питання не тільки кількості, але і питомої ваги їх у загальній площі сільгоспугідь області, виробництві продукції.

Станом на 1 січня 2002 р. площа наданих фермерським господарствам угідь становила 8,8%. При цьому спостерігається тенденція збільшення цього показника (на 5,6 пункта в порівнянні з 1993 р.).

Отже, за аналізований період фермерські господарства мають позитивну динаміку кількісного зростання та займають чільне місце в територіальному аспекті області.

Для здійснення процесу виробництва кожне фермерське господарство повинно мати необхідну кількість відповідних засобів виробництва і насамперед тракторів, комбайнів, автомашин і ін. Кількість і склад необхідної фермерові техніки залежить від спеціалізації і розмірів його господарства, прийнятої технології вирощування сільськогосподарських культур, утримання тварин, організаційних форм її використання. Дані про наявність та забезпеченість фермерських господарств тракторами і комбайнами наведені в таблиці. У 3080 фермерських господарствах є в наявності 1432 трактора. У розрахунку на одне господарство це становить 0,46, на 100 га сільгоспугідь – 0,83 трактора. Краще забезпечені тракторами господарства Верхньорогачицького (0,9 трактора на господарство), Комсомольського (1,0), Суворовського (0,89), Голопристанського (0,61), Нововоронцовського (0,68) районів.

Оптимальна кількість зернозбиральних комбайнів забезпечує найкращі строки проведення жнив та зводять до мінімуму втрати готового урожаю. У всіх господарствах області є в наявності 248 зернозбиральних комбайнів. Площа ріплі зайнята під зерновими і зернобобовими культурами становить 77,0 – 77,4 тис.га, а тому в розрахунку на один комбайн припадає 312 га, що значно більше (майже в 3 рази) встановлених нормативів. Ще більше навантаження у господарствах Цюрупинського – 1379 га, Голопристанського – 1471 га, Каланчацького – 907 га районів.

У організації фермерських господарств одним із лімітуючих факторів є ресурс робочого часу, від якого насамперед залежать розміри господарства. Тому чисельність членів фермерських господарств, а також працюючих за трудовими угодами та залучених на сезонну роботу повинна бути обґрунтована для кожного господарства.

Загальна чисельність всіх працюючих у фермерських господарствах області складає 5545 осіб, у розрахунку на одне господарство це становить 1,8 особи. Дещо більший цей показник у Нововоронцовському (4,14), Каховському (2,82), Великопетиському (2,81), Білозерському (2,70) районах. Із загальної чисельності працюючих жінок 1540, що становить 27,8%. Безпосередньо членами фермерських господарств є 4564 особи, або в розрахунку на одне господарство 1,48. Отже фермерські господарства малочисельні.

Крім членів фермерських господарств, у виробництві продукції приймають участь особи, що працюють за трудовими угодами та залучені на сезонні роботи. Із загальної кількості працюючих члени фермерських господарств становлять 82,3, працюючі за трудовими угодами – 10,7, залучені на сезонні роботи – 7,0 % .

Таким чином встановлено, що кількість фермерських господарств, площа землі, наданої їм, постійно зростають, однак господарства малочисельні, забезпеченість технікою не висока, тому, очевидно, спостерігається порушення строків виконання посівних робіт, догляду і збирання урожаю, що в результаті впливає на урожайність і валовий збір продукції.

Для підвищення ефективності роботи фермерських господарств насамперед необхідно організувати роботу машинно-тракторного парку. Його доцільно використовувати на принципах кооперування (сусідська допомога, створення товариств і об'єднань, оренда і прокат).

Література

1. Молоцький М.Я, Денисенко О.Г., Юрчишин В.В. та ін. Настільна книга сільського господаря. – Київ, "Урожай". – 1993. – С. 3-8.
2. Малік М.И., Зіновчук В.В., Лупенко Ю.О. та ін. Основи аграрного підприємництва. – Київ, Інститут аграрної економіки. – 2001. – 582с.
3. Дебров В.В. Методичні рекомендації з організації селянських (фермерських) господарств в умовах Херсонської області. – Херсон. – 1993. – 82с.

УДК 338.436.33

ОРЕНДА ЗЕМЛІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО МАСИВУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

В.В.ДЄБРОВ – д.с.-г.н., доцент, Херсонський ДАУ

Серед нових економічних процесів і явищ, викликаних до життя аграрними перетвореннями, вагоме місце відводиться розвитку орендних відносин. Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що на першому етапі реформування економіки АПК доцільно використовувати такі форми господарювання, які дозволяють пом'якшити шлях переходу до ринкових принципів організації і ведення сільськогосподарського виробництва. Реорганізація колективних сільськогосподарських підприємств, радгоспів та пов'язані з цим процеси